

Examensarbete
25 Yh-poäng

John Ericsson Institutet
Stockholm

Hållbara entréer

*Underlagets betydelse för ekonomisk-,
miljömässig- och social hållbarhet*

Anna-Lena Alici Forsberg

Utbildningens namn: FFO21S

Datum: 2023-09-20

Sammanfattning

Det sägs att det tar sju sekunder att bestämma sig för vad man tycker om en person eller ett företag. Det innebär att första intrycket är avgörande och det kan ta lång tid att ändra det intrycket eller åsikten. Entrén är det första vi möter när vi går in i en byggnad och redan här avgör vi om vi tycker att det känns bra att handla, gå på ett möte, bo, äta eller till exempel arbeta här. I Norden har vi ett klimat som på vinterhalvåret utgör en utmaning för entréer i och med snö, grus och väta. Det är viktigt att entrélösningen är anpassad efter vårt klimat och att vi med bästa möjliga medel ser till att det vi har med oss in under skorna stannar i entrén och inte transporteras vidare in i byggnaden.

Mätningar som gjorts anger att 80 procent av all smuts kommer in genom huvudentrén i alla hus. De övriga 20 procenten kommer in genom bakdörrar, fönster och ventiler. I ett kontorshus där 200 personer arbetar kommer 600 kg smuts in genom entrén varje år. Med den här vetskapen inser vi hur viktigt det är att se till att smutsen stannar i entrén.

I detta examensarbete vill jag undersöka hur vi kan uppnå ekonomisk-, miljömässig- och social hållbarhet genom olika val av entrélösningar. Jag har utgått från offentliga och publika entréer då dessa är aktuella för oss i våra roller som fastighetsförvaltare.

För att kunna genomföra en analys av min frågeställning kring ekonomisk- och miljömässig hållbarhet har jag valt att titta på de olika entrémattealternativen som finns på marknaden i Sverige i dagsläget: lösa entrémattor kontra fasta installationer. Här gör jag jämförelser på kostnader kopplade till installation och rengöring samt aspekter kopplade till detta. Jag har kontaktat de största aktörerna i branschen för information och data. Jag har i korthet beskrivit de 3 olika zonerna som, enligt de flesta stora aktörerna, bör utgöra en entré, varav torkmattan ligger i zon 3.

För att analysera aspekter på social hållbarhet har jag inhämtat information från FN:s konvention för personer med funktionsnedsättning, Socialstyrelsen, Myndigheten för delaktighet och Synskadades Riksförbund. Vidare har jag tittat på vad lagen säger vid byggnation samt ombyggnation och de statliga myndigheternas ansvar för genomförande av funktionshinderspolitiken.

Sammanfattningsvis är min uppfattning att vi i vårt nordiska klimat behöver entrémattor för att bevara våra fastigheters standard och begränsa att smuts tar sig in i fastigheter till dem som befinner sig där, ur en ren hälsosynpunkt. Då jag gjort jämförelsen mellan lösa torkmattor och fasta torkmattor anser jag att de fasta torkmattorna är betydligt bättre ur de allra flesta synvinklar. Det finns ingen maxstorlek eller begränsning av form på dem, de belastar inte miljön då de inte skjutsas runt med bil för tvätt, de är lättare att städa och de ligger fast på golvet, vilket innebär att det inte går att lägga dem fel eller snubbla på dem. Taktila stråk bör vara en självklarhet för att göra entrén tillgänglig för alla, och den fasta torkmattan kan kompletteras med taktila stråk, vilket den lösa inte kan. Det visar sig även vid en jämförelse att den fasta torkmattan är betydligt billigare än den lösa torkmattan.

Abstract

It is said that it takes seven seconds to make up your mind about a person or company. This means that first impressions are crucial, and it can take a long time to change that impression or opinion. The entrance is the first thing we encounter when we enter a building and already here, we decide whether we think it feels good to shop, go to a meeting, live, eat or, for example, work here. In the Nordic countries, we have a climate that poses a challenge for entrances in the winter months with snow,

gravel, and wetness. It is important that the entrance solution is adapted to our climate and that we use the best possible means to ensure that what we bring with us under our shoes stays in the entrance and is not transported further into the building. Measurements made indicate that 80 per cent of all dirt enters through the main entrance in all buildings. The other 20 per cent enters through back doors, windows, and vents. In an office building where two hundred people work, 600 kg of dirt enters through the entrance every year. Knowing this, we realise how important it is to make sure the dirt stays in the entrance.

In this thesis I want to investigate how we can achieve economic, environmental, and social sustainability through different choices of entrance solutions. I have investigated official and public entrances as these are relevant to us in our roles as property managers.

To conduct an analysis of my question about economic and environmental sustainability, I have chosen to look at the different entrance carpet alternatives available on the market in Sweden today: loose entrance carpets versus fixed installations. Here I make comparisons on costs related to installation and cleaning as well as aspects related to this. I have contacted the major companies in the industry for information and data. I have described the three different zones that, according to most major companies, should constitute an entrance, of which the drying carpet is in zone 3.

To analyse aspects of social sustainability, I have obtained information from the UN Convention for Persons with Disabilities, the National Board of Health and Welfare, the Swedish Agency for Participation and the Swedish Association of the Visually Impaired. Furthermore, I have looked at what the law says about construction and reconstruction and the responsibility of the state authorities for implementing disability policies.

To summarise, my view is that in our climate we need entrance carpets to maintain the standard of our properties and limit dirt getting into properties for those who occupy them, from a pure health point of view. When I made the comparison between loose drying carpets and fixed drying carpets, the fixed drying carpets are significantly better from most points of view. There is no maximum size or shape restriction on them, they do not burden the environment when they are transported by car for washing, they are easier to clean and they are fixed to the floor, which means they cannot be misplaced or cause accidents by people falling over. Tactile paths should be an integral part of making the entrance accessible to all, and the fixed carpet can be complemented by tactile paths, which the loose carpet cannot. A comparison also shows that the fixed carpet is significantly cheaper than the loose carpet.

Förord

När jag jobbade som nykunds- och uppstartsansvarig på ett mellanstort lokalvårdsföretag i Stockholm var jag ytterst medveten om att man bara kan göra en snygg första entré en gång. Här menar jag prestationen, kunskapen och engagemanget. Om tid och omsorg läggs vid ett första möte betalar det tillbaka sig många gånger om. Det är svårt, och tar tid, att vända en dålig start till något positivt för kunden, men har man börjat bra är det lättare att i framtiden komma överens och åstadkomma något bra tillsammans. Jag vill rikta ett stort tack till tidigare kollegor och arbetskamrater som inspirerat mig och som lärt mig så mycket. Jag vill också tacka Olle Forsberg som har bidragit med stor kunskap och kunnande om mattor, skrapgaller, taktila stråk och entréer i övrigt.

Innehåll

1. Inledning	6
1.1 Bakgrund	6
1.2 Syfte och frågeställning	6
1.3 Metod	6
1.4 Avgränsningar	7
2. Resultat	7
2.1 De svenska miljömålen och Agenda 2030	7
2.2 Entrén	7
2.3 Tre olika entrézoner	8
2.3.1 Zon 1, Skrapgaller, ca 1–4 meter långt	9
2.3.2 Zon 2, Skrapmattor, ca 2–8 meter långa	9
2.3.3 Zon 3, Fasta torkmattor, ca 3–16 meter långa	10
2.3.3.1 Zon 3, Fasta mattor med taktila stråk	10
2.3.4 Zon 3, Lösa torkmattor	11
2.3.4.1 Zon 3, Lösa torkmattor med tryck – Logomattor	11
2.4 Ekonomisk hållbarhet	12
2.4.1 Jämförelse mellan pris för lösa torkmattor och fasta torkmattor	12
2.5 Miljömässig hållbarhet	13
2.5.1 Tvätt av mattorna	13
2.5.2 Transport av mattorna	13
2.5.3 Materialet i mattorna	14
2.6 Social hållbarhet	14
2.6.1 FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning	14
2.6.2 Kunskapsguiden	14
2.6.3 Synskadades Riksförbund	15
2.6.4 MFD, Myndigheten för delaktighet	16
2.6.5 PBL, PBF och BBR	17
2.6.5.1 Tekniska egenskapskrav på tillgänglighet om kontrastmarkering	18
2.6.6 Arbetsmiljöverket	18
3. Diskussion	19
4. Slutsatser	23
4.1 Mattans roll i den offentliga entrén	23
4.2 Ekonomisk hållbarhet	23
4.3 Miljömässig hållbarhet	25

4.4 Social hållbarhet	25
5. Förslag/rekommendationer	26
6. Referenser	27

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Första intrycket, är det viktigt? Enligt forskare vid New York University tar det 7 sekunder innan vi bestämt oss för vad vi tycker om en person eller ett företag och man brukar säga att första intrycket börjar redan innanför dörren (Coor, u.d.).

Jag vill utveckla detta till att belysa att första intrycket börjar redan utanför dörren, i entrén. Jag har under många år arbetat med städning och lokalvård och har haft många olika roller. Jag började som områdeschef, till uppstartsansvarig, till styrelsemedlem, regionchef och slutligen egenföretagare. Städning och lokalvård kommer alltid ha en självklar del i mitt hjärta och jag ser en möjlighet att kombinera dessa med rollen som fastighetsförvaltare, som jag nu studerar till. Studierna bedriver jag på John Ericsson Institutet i Stockholm och utbildningen är en YH-utbildning på 2,5 år. Entrébolaget Sverige AB har bett mig undersöka och jämföra olika entrélösningar och jag kommer att lägga fokus på underlaget i och utanför entrén för att undersöka om hållbarhet påverkas genom valet av entrélösningar.

1.2 Syfte och frågeställning

I det här examensarbetet vill jag synliggöra hur entrén i en fastighet sätter ton för resten av fastigheten avseende tillgänglighet, drift och framför allt hållbarhet. Vilka är de olika behoven och hur tillgodoser vi dem som fastighetsägare, förvaltare och lokalvårdare?

Kan entrélösningen minimera att smuts tar sig in i fastigheten? Jag har som egenföretagare räknat på, och offererat, entré- och trappstädningar och ett återkommande problem för driften av en fastighet är bland annat hissarna där grus och smuts fastnar i spåren till hissdörrarna, vilket orsakar driftstopp av hissen. Detta gäller även för rulltrappor. Med rätt entrélösning och städning undviker man inte bara kostnaderna för driftstoppen utan även irritation hos brukarna. För mig är detta hållbarhet. Här tittar vi inte bara på aspekter av ekonomisk hållbarhet – vad kostar det att ha en hiss stående och att få ut en reparatör (oftast i bil)? Detta handlar också om hållbarhet ur en miljöaspekt. Är det logiskt med uttryckningar för felanmälningar när städföretaget ändå finns i fastigheten och levererar städning? Ytterligare en aspekt är den sociala hållbarheten i entréer. Kan vi bidra till att individer med funktionsvariationer får en brukbar och anpassad entré?

Frågorna jag fokuserar på i detta examensarbete är:

Hur kan vi, genom olika entrélösningar, uppnå:

- Ekonomisk hållbarhet
- Miljömässig hållbarhet
- Social hållbarhet

1.3 Metod

För att kunna genomföra en analys av min frågeställning kring ekonomisk- och miljömässig hållbarhet har jag valt att titta på de olika entrémattealternativen som finns på marknaden i Sverige i dagsläget: Lösa entrémattor kontra fasta installationer. Här gör jag jämförelser på kostnader kopplade till installation och rengöring samt aspekter kopplade till detta. Jag har kontaktat de största aktörerna i

branschen för information och kvalitativa data. Jag har i korthet beskrivit de 3 olika zonerna som, enligt de flesta stora aktörerna, bör utgöra en entré, varav torkmattan ligger i zon 3.

För att analysera aspekter på social hållbarhet har jag inhämtat information från FN:s konvention för personer med funktionsnedsättning, Socialstyrelsen, Myndigheten för delaktighet och Synskadades Riksförbund. Vidare har jag tittat på vad lagen säger vid byggnation samt ombyggnation och de statliga myndigheternas ansvar för genomförande av funktionshinderspolitiken.

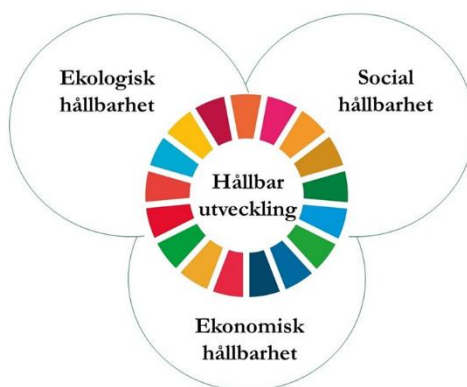
1.4 Avgränsningar

Entréer finns i de flesta byggnader, men för att avgränsa rapporten kommer jag att fokusera på publika och allmänna entréer då dessa är aktuella för oss i våra roller som fastighetsförvaltare. Lösa entrémattor, då företaget har köpt en egen torkmatta, har en initial kostnad som kan vara låg för mattan i sig, men brukligt är att den inte tvättas utan endast dammsugs. Utseende och funktion är mycket begränsad då den inte är funktionell i en entré där många passerar. Ett sådant alternativ kan fungera hjälpligt för en entré där det förekommer ytters lite trafik, men det är få entréer som uppfyller de kriterierna. Mattornas prestanda är också mycket begränsade. Hänvisat till detta kommer den här typen av mattor inte att ingå i rapporten.

2. Resultat

2.1 De svenska miljömålen och Agenda 2030

FN har beslutat om en Agenda 2030 för hållbar utveckling, med 17 globala mål och 169 delmål. Hållbarhet har alltid tre dimensioner: den ekonomiska, den sociala och den ekologiska. För en hållbar samhällsomställning tar vi hänsyn till alla dimensionerna samtidigt. Sveriges miljömål fungerar som riktmärken för miljöarbetet i Sverige. Målen visar vägen mot en hållbar utveckling och utgör den miljömässiga dimensionen av Agenda 2030. Sveriges miljömål består av ett övergripande generationsmål, 16 miljö kvalitetsmål samt flera etappmål (FN-förbundet UNA Sweden, u.d.).

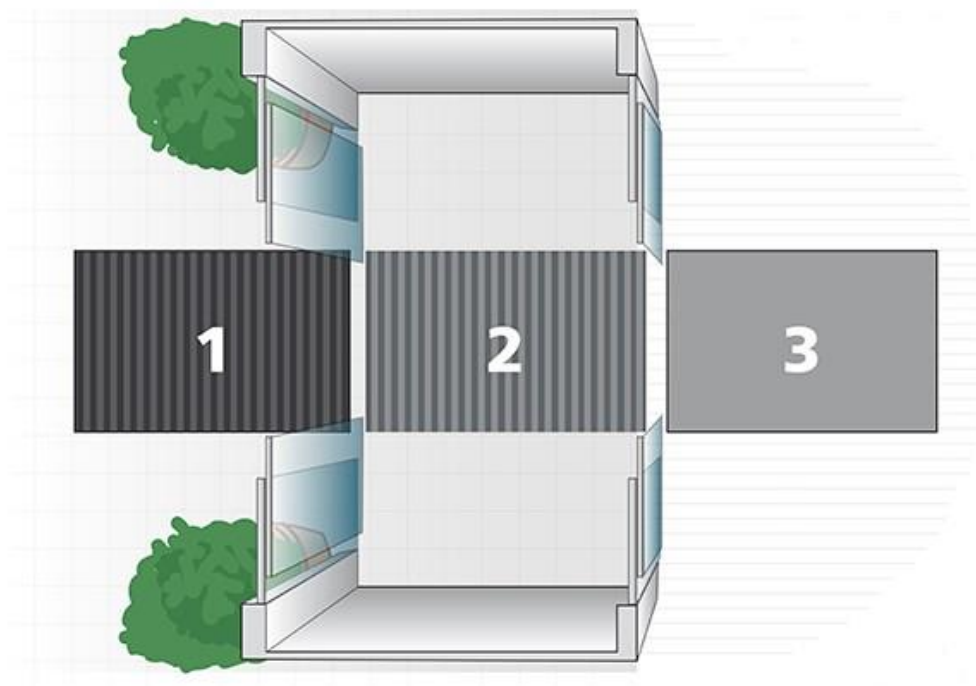
2.2 Entrén

80 procent av all smuts kommer in genom huvudentrén i alla hus. De övriga 20 procenten kommer in genom bakdörrar, fönster och ventiler. Det finns mätningar som visar att i ett kontorshus där 200 personer jobbar så är det ca 600 kg smuts som kommer in genom entrén varje år. När man känner till

detta blir det lätt att förstå var man ska sätta in resurser för att samla upp den smutsen. Det är självklart att en bra entrélösning med effektiva skrapmattor och torkmattor gör att mycket av de 600 kilona stannar kvar i entrén. Dessutom vill man inte att grus följer med in under skorna och repar golven. Det finns mycket att vinna på att stoppa upp och samla ihop så mycket av all smuts som möjligt, innan den sprider sig i huset. Det är också viktigt att anpassa entrén till det klimat som råder. I vårt nordiska klimat med snö och is måste vi räkna med att det följer med sand och vägsalt in genom entrén flera månader om året. Detta gör att vi måste lägga mer resurser på städning i entrén under den årstiden. Men vi ska också ta hjälp av alla de entréprodukter som finns för att underlätta städningen i den här utsatta miljön. Det är inte alltid arkitekter och byggansvariga känner till vårt nordiska klimat. Eller så glömmer de bara bort det ibland när de ska rita eller bygga en entré. Det är allt för ofta som entrélösningen blir för liten och de räknar med att människor ska stanna upp på ett skrapgaller eller torkmatta och skrapa av sina skor som man kanske gör hemma, men så är det inte. Här måste man i stället tänka på att de som går in genom entrén ska kunna gå så många steg som möjligt på en effektiv entrélösning för att skorna ska hinna bli rena och torra. Ju fler steg en person går på någon typ av galler och mattor, desto renare blir resten av golven i hela fastigheten (Forsberg, 2021).

2.3 Tre olika entrézoner

En riktigt bra entrélösning består av tre olika zoner som kompletterar varandra. Det är inte alltid alla tre zonerna får plats på ett optimalt sätt i alla entréer, men om det går så kommer det hålla hela huset renare och mer lättstädat (Forsberg, 2021, s. 76).

(Matting, u.d.).

2.3.1 Zon 1, Skrapgaller, ca 1–4 meter långt

Skrapgaller ligger i en ram i marken utanför entrén och består av en eller flera gallerdurkar i metall. Uppgiften är att skrapa av stenar och grov smuts från skorna. Det bästa är en tandad modell eftersom det ger ett bättre halkskydd på vintern när det kan bildas is på gallret.

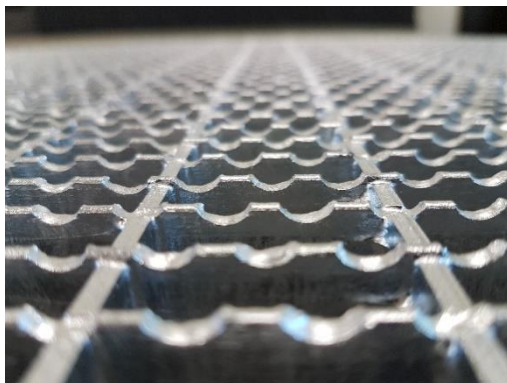

Bild: Olle Forsberg

2.3.2 Zon 2, Skrapmattor, ca 2–8 meter långa

Skrapmattor ligger oftast i en nedsänkt så kallad mattgrop, men ibland ovanpå golvet direkt innanför entrén och kan se ut på många olika sätt. De kan också ligga monterade i en karuselldörr eller i ett vindfång. Det finns modeller i plast och gummiblandningar samt kombinationer av aluminium, gummi och textil. Skrapmattans uppgift är att skrapa av smågrus, sand och smuts från skorna. Bra skrapmattor ska vara enkla att lyfta upp för att kunna rengöra under.

Bild: Olle Forsberg

2.3.3 Zon 3, Fasta torkmattor, ca 3–16 meter långa

Torkmattor ligger oftast ovanpå golvet direkt efter skrapmattan och har till främsta uppgift att torka bort fukten från skosulorna. Eftersom den kommer som steg tre en bit in i entrén är det också här som eventuell snö börjar lossna från skorna. Det bästa är en torkmatta av en modell som sitter fast på golvet och som är lätt att dammsuga och köra städmaskin på. Det är torkmattan som är den längsta zonen och den enda som kräver daglig städning.

Bild: Olle Forsberg

2.3.3.1 Zon 3, Fasta mattor med taktila stråk

Ibland finns det krav på, eller önskemål om, taktila stråk i entrén. Det betyder att det ska vara någon form av markering i golvet som visar vägen fram till en reception eller informationstavla. Taktila stråk kan integreras i fasta mattor för ledsagning av synskadade. För den som är synsvag kan det handla om att följa en kontrastrik rand. Är man gravt synskadad eller blind så är ett ledstråk eller en kontrastmarkering något man kan följa med hjälp av den vita käppen och/eller något som känns under fötterna.

Bild: Olle Forsberg

2.3.4 Zon 3, Lösa torkmattor

Under många år har det varit mycket vanligt att lägga lösa mattor på golvet i zon 3 under vinterhalvåret. Denna typ av mattor kan vara ganska effektiva i små entréer där det inte är så många som går varje dag, som ett mäklarkontor eller en liten bank. I större entréer som exempelvis skolor, sjukhus och köpcentrum behövs det andra lösningar. Tunna lösa mattor klarar inte av mycket gångtrafik och det blir aldrig bra att lägga flera lösa mattor på rad. Risken är att de flyttar på sig och blir lätta att snubbla på. Dessutom är det mycket svårare att dammsuga lösa mattor.

2.3.4.1 Zon 3, Lösa torkmattor med tryck – Logomattor

Det finns ju också de kunder som vill ha entrémattor med tryck på, så kallade logomattor. Men de är inte att rekommendera då de bara är snygga som varumärkesplats när de är helt nya och rena. Man får också ta hänsyn till att det finns de som har uppfattningen om att man inte ska trampa på ett varumärke. Exempelvis har biltillverkaren Mercedes ett förbud mot att trycka deras logotyp på ett sätt så att någon kan trampa på det. Samma sak gäller idrottsklubben AIK.

(Forsberg, Vad är en bra entrélösning?, 2021, ss. 76-82).

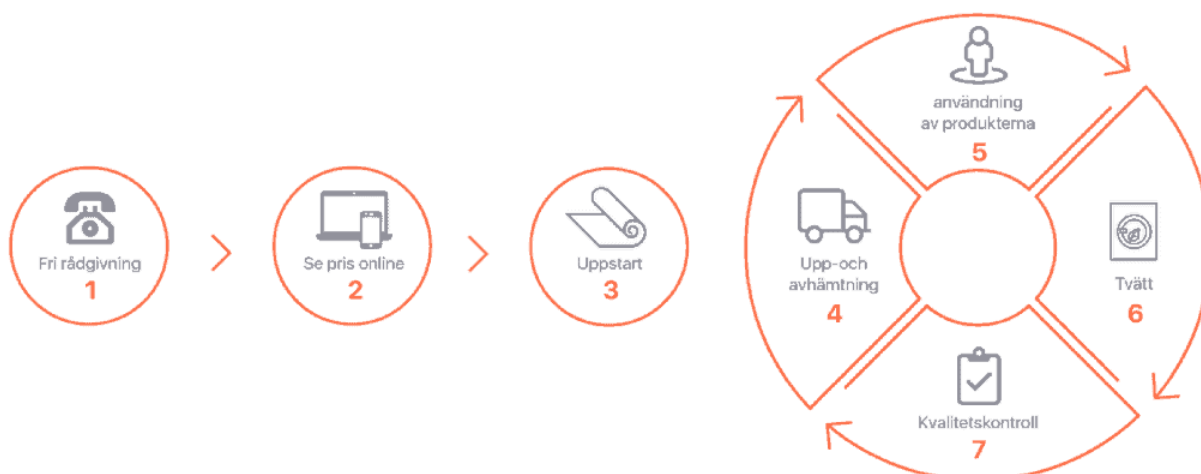

2.4 Ekonomisk hållbarhet

Majoriteten av leverantörerna, både av lösa och fasta entrémattor, rekommenderar att skrapmattan används i kombination med en efterföljande torkmatta, därför görs jämförelsen i denna rapport mellan olika typer av torkmattor – lösa entrémattor kontra fasta entrémattor (Forsberg, 2021) (Matting, u.d.) (Vileda Professional, u.d.).

När vi tittar på den ekonomisk hållbarheten bör vi ta reda på vad de olika lösningarna kostar och vilka kostnader de medför. Jag har jämfört priser mellan Hyrentremattor.se med Entrébolaget Sverige AB. För att kunna göra en jämförelse av kostnader mellan hyra av lösa entrémattor och kostnader för fasta entrémattor behöver vi uppgifter om hur ofta de lösa entrémattorna byts ut.

Vanligt förekommande är att lösa entrémattor byts ut för tvätt varannan vecka under vinterhalvåret (oktober till april) och var fjärde vecka under sommarhalvåret. Arbetsgången för att hyra en lös torkmatta ser ungefär likadan ut hos samtliga företag som erbjuder den här tjänsten. Oftast kan man få ett beräknat pris online, upp till en viss storlek. Alternativet nedan är hämtat från Hyrentremattor.se (HyrEntremattor.se, u.d.).

2.4.1 Jämförelse mellan pris för lösa torkmattor och fasta torkmattor

HyrEntremattor.se erbjuder 12, 24 eller 36 månaders bindningstid på både standardmattor och logomattor. Vid val av logomatta blir den fasta månadskostnaden lägre desto längre avtalstid kunden väljer.

- Skrapmattan – svart/grå med maxmått på 115x400 cm, de rekommenderar 21 byten per år (varannan vecka under vintern och var fjärde vecka på sommaren. Priset är 586 kronor per månad ex moms och inkluderar upphämtning, miljövänlig tvätt, kvalitetskontroll och återplacering av mattan. Skrapmattan är inte vad branschen i övrigt kallar för en skrapmatta, se förklaring på sidan 9, utan en torkmatta. Detta ser ut att vara en något grövre matta än företagets ekomatta, men ingen förklaring på skillnaden mellan mattorna finns på hemsidan. Vid önskemål om större matta blir lösningen att hyra fler mattor.

Per kvadratmeter blir kostnaden för skrapmattan 127 kronor ex moms/månad.

- Logomattan med maxmått på 115x300 cm, 21 byten per år kostar 612 kronor per månad ex moms och inkluderar upphämtning, miljövänlig tvätt, kvalitetskontroll och återplacering av mattan.

Per kvadratmeter blir kostnaden för logomattan 177 kronor ex moms/månad.

(HyrEntremattor.se, u.d.).

Entrébolaget Sverige AB erbjuder både köp och hyra av fasta torkmattor. Det finns inget maxmått och den kan anpassas efter kundens behov av yta och utformning. Största möjliga mått utan skarv är 2x22 meter (Entrébolaget, u.d.). Hyrmattorna har 6 månaders bindningstid. Snitthyran är 2 år. En engångskostnad, som inkluderar framkörning och etablering, utgår med 2 500 kronor ex moms, detta gäller både vid köp och hyra av torkmattor.

- Hyreskostnad för torkmattan är 69 kronor ex moms per kvadratmeter/månad.
- Kostnad för köp av torkmattan är 740 kronor ex moms per kvadratmeter.

(Forsberg, 2023).

2.5 Miljömässig hållbarhet

2.5.1 Tvätt av mattorna

Under de miljömässiga aspekterna bör vi titta på själva tvätten av mattorna och vilken miljöpolicy som företagen har. I detta fall blir endast HyrEntremattor.se aktuellt då Entrébolaget Sverige AB inte erbjuder tvätt av mattorna då tanken är att mattorna tvättas på plats där de ligger och omfattas av städavtalet hos kund och deras städleverantör.

HyrEntremattor.se har som miljöpolicy att använda låg energi- och vattenförbrukning genom att använda modern städutrustning. De följer definierade retursystem där de sopsorterar och återvinner allt avfall. De har rutiner för att följa regler om arbetsmiljö och yttre miljö. De optimerar transporterna för att minska deras miljöpåverkan. Mattorna tvättas i ett miljö- och kvalitetscertifierat tvätteri enligt ISO 14001 och 9001 (HyrEntremattor.se, u.d.).

2.5.2 Transport av mattorna

Då vi tittar på den miljömässiga hållbarheten är det även av vikt att ta med aspekten med transporten av mattorna. Mattorna transporteras med bil/lätt lastbil både fram och tillbaka vid hyra av lösa torkmattor. Vid fasta torkmattor sker transporten 1 gång, vid leverans.

Enligt Transportstyrelsen statistik för koldioxidutsläpp (CO₂) för nya svenska personbilar och lättare lastbilar är det genomsnittliga koldioxidutsläppet för:

- Bensindrivna bilar 137,43 gram/km
- Dieseldrivna bilar 161,70 gram/km
- Etanoldrivna bilar 125,47 gram/km
- Eldrivna bilar 0,00 gram/km
- Laddhybrider (diesel/el) 35,42 gram/km
- Laddhybrider (bensin/el) 29,97 gram/km

(Transportstyrelsen, 2023).

2.5.3 Materialet i mattorna

Ytterligare en aspekt på den miljömässiga hållbarheten är materialet i torkmattorna.

HyrEntremattor.se:s standardmattor är tillverkade av gummi och nylon och är återvinningsbara. Inga uppgifter finns om logomattornas sammansättning (HyrEntremattor.se, u.d.).

Entrébolaget Sverige AB:s storsäljare Centrummattan är tillverkad av återvinningsbar polypropenfiber (PP) och latex (syntetiskt gummi) (Entrébolaget, u.d.).

Här kan vi se att båda företagens mattor är återvinningsbara vilket, ur ett hållbarhetsperspektiv, är önskvärt.

2.6 Social hållbarhet

Vid analys av den sociala hållbarheten finns flera faktorer att ta i beaktande. Nedan presenteras information från Socialstyrelsen rörande personer med funktionsnedsättning och information från Synskadades Riksförbund rörande personer med synnedsättningar. Kan FN:s konvention för mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning ge oss en vägledning i detta? Hur kan en entré utformas för att alla människor ska kunna använda den likvärdigt? Vad säger lagar och förordningar kring detta rent byggtkniskt?

Arbetsmiljö är också social hållbarhet – vad säger Arbetsmiljöverket om tunga lyft som kan förekomma då mattor läggs eller byts ut?

2.6.1 FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Konventionen beskriver vilka rättigheter varje människa har och vad samhället behöver göra för att konventionen ska följas. Sveriges regering och riksdag, myndigheter, kommuner och regioner har det största ansvaret för det som står i konventionen.

Du ska inte bli diskriminerad.

Det som styr konventionen är principen om alla människors lika värde och rätt att bestämma över sig själva. Att samhället ska vara tillgängligt för alla människor, och att ingen ska bli diskriminerad. Det betyder att du som har en funktionsnedsättning inte ska ha det sämre än andra personer (11.77, 2022).

2.6.2 Kunskapsguiden

Kunskapsguiden är en webbplats som samlar kunskapsstödande produkter från Socialstyrelsen, andra myndigheter och aktörer (Kunskapsguiden, u.d.).

Tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning innebär att de på lika villkor som andra har tillträde till den fysiska miljön, transporter och anläggningar, och tillgång till information, kommunikation, varor, produkter och tjänster.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning ställer krav på att Sverige ska genomföra åtgärder för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning, på lika villkor som andra, får tillgång till:

- den fysiska miljön
- transporter
- information och kommunikation
- informations- och kommunikationsteknik och system
- andra anläggningar och tjänster som är tillgängliga för eller erbjuds allmänheten
- både i städerna och på landsbygden

Sverige har åtagit sig att skapa förutsättningar för att allt nytt som utformas, byggs och tillverkas är tillgängligt för så många som möjligt genom universell utformning. För verksamheter som ger stöd till personer med funktionsnedsättning gäller detta till exempel bostäder med särskild service, dagliga verksamheter, socialkontor och sjukhus.

För personer med nedsatt syn innebär tillgänglighet i den fysiska miljön att man ska kunna orientera och förflytta sig utan att bli utsatt för onödiga säkerhetsrisker. Ledstråk är viktigt för personer som använder teknikkäpp, vit käpp. Andra har nytta av kontrastmarkeringar. Tillgång till personlig service, till exempel i form av ledsagning, är ofta en förutsättning för att en obekant miljö ska vara tillgänglig. Information ska kunna lämnas i alternativa format, till exempel med skärmläsare, uppläsning med talsyntes eller punktskrift.

Konventionen innebär också att Sverige ska utreda tillgänglighetskrav vid offentlig upphandling, så att även den verksamhet som upphandlas är tillgänglig för personer med funktionsnedsättning (Kunskapsguiden, u.d.).

2.6.3 Synskadades Riksförbund

SRF är en partipolitiskt och religiöst obunden organisation som tar avstånd från all form av diskriminering och som präglas av öppenhet och demokrati. Alla medlemmar kan göra sin röst hörd och alla synpunkter är välkomna.

Vi har bildat SRF utifrån tanken om alla människors lika värde och för att gemensamt hävda synskadades rätt till delaktighet och jämlikhet på alla områden. Vi vill också skapa social gemenskap och stödja varandra, så att vi kan leva ett aktivt och självständigt liv (Synskadades Riksförbund, u.d.).

Att genom otillgänglighet begränsa friheten för personer med synnedsättning är en diskriminerande handling. För att vi ska kunna delta på lika villkor som övriga samhällsmedborgare förutsätts att miljöer, teknik och service utgår från våra behov av tillgänglighet. Det innebär att:

- Byggda miljöer ska ha god orienterbarhet med ledstråk och tydliga kontraster.

(Synskadades Riksförbund, 2017).

Synskadad är den som har svårt att läsa eller svårt att orientera sig med hjälp av synen. De flesta kan svagt skönja färger och föremål eller ser med starkt begränsat synfält. Andra har svårigheter när det är mörkt eller när det är starkt solsken. Begreppet synskadad omfattar både gravt synskadade, blinda och synsvaga personer. Gravt synskadade eller blinda saknar syn eller kan skilja mellan ljus och mörker. Synsvaga har nedsatt syn som inte kan korrigeras med vanliga glasögon. Gränsen mellan att vara gravt

synskadad och synsvag är flytande och kan variera i olika situationer utifrån bland annat väder- och ljusförhållanden. Den vita käppen är ett hjälpmedel för att orientera i olika miljöer och situationer genom att upptäcka hinder som stolpar, trottoarkanter, trappor eller olika markstrukturer. Tillgänglig miljö innebär för synskadade, att den ska vara säker, trygg och möjlig att orientera i. Det kan handla om orienterbarhet, färgsättning för att uppnå maximal ljushetskontrast, information och tillgång till personlig service.

För att underlätta orienteringen för människor med synskada behövs ledstråk och ledytor som både fungerar för personer som är synsvaga och blinda. När vi talar om begreppen ledstråk och ledyta så menar vi något att följa. För den som är synsvag kan det handla om att följa en kontrastrik rand. Är man gravt synskadad eller blind så är ett ledstråk, ledyta något man kan följa med hjälp av den vita käppen och/eller något som känns under fötterna.

Konstgjorda ledytor kan användas för att knyta samman naturliga ledstråk eller som komplement i redan befintliga miljöer, om möjligheter att använda naturliga ledstråk i miljön saknas. Det är viktigt att fråga sig vad syftet med den konstgjorda ledytan är. Var ska den börja och vart ska den leda? En ledyta som börjar vid entrén och slutar vid en disk där man kan få personlig service är exempelvis lämpligt under förutsättning att kundservice och informationsdiskar är bemannade och logiskt placerade. Att lägga flera ledstråk eller ledytor som leder till olika ställen är ofta förvirrande. Syftet med varje ledstråk, ledyta måste vara tydligt. En förutsättning för att den konstgjorda ledytan ska fungera är att den har en god taktilitet, det vill säga den ska gå att uppfatta med känslan. Att ledytan ska kunna uppfattas med den vita käppen är viktigare än att den känns med fötterna. Att en ledyta både uppfattas med den vita käppen och med fötterna är naturligtvis ingen nackdel.

Naturliga ledstråk och konstgjorda ledytor ska även ha en god visualitet, vilket innebär att den kontrastmässigt ska avvika från omgivningen. Bland annat enligt Boverkets föreskrifter (BFS 2013:9, HIN3) bör en ledyta ha en kontrast som avviker från omgivande beläggning med minst 0.40 enheter enligt NCS (Natural Color system). För att ledstråket och ledytan ska uppfattas visuellt så har en jämn och bländfri belysning en stor betydelse. Val av färger och belysning måste samordnas för att åstadkomma en så god synmiljö som möjligt. I annat fall kan ljushetskontrasten mellan färgerna gå förlorad.

Social trygghet - Insatser för att säkra den sociala tryggheten för kvinnor och män med synnedsättning förändras alltjämt. Dessa har gått från att vara tillfälliga insatser till att bli mer långsiktiga och permanenta stöd för att sedan svänga igen och kopplas till nya villkor för att stödet ska utgå. Aktuella undersökningar gjorda av myndigheter och organisationer visar på sämre hälsa, större otrygghet, oro och ångest bland kvinnor och män med funktionsnedsättning i jämförelse med övriga befolkningen. Isolering som leder till utanförskap samt ökad läkemedelsanvändning för att motverka sömnbrist, oro och ångest talar sitt tydliga språk (Synskadades Riksförbund, 2017).

2.6.4 MFD, Myndigheten för delaktighet

Myndigheten för delaktighet har i uppdrag att guida samhällets aktörer och främja deras arbete så att fler människor självständigt ska kunna använda de miljöer, produkter och tjänster som erbjuds (Myndigheten för delaktighet, u.d.).

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning ska vara vägledande i tillgänglighetsarbetet. Sverige ska även gradvis ta bort hinder i befintlig fysisk miljö, transporter och säkra tillgängligheten till information, kommunikation och tjänster som vänder sig till allmänheten.

Förordningen (2001:526) gäller myndigheter under regeringen och anger att de ska verka för att deras lokaler, verksamhet och information är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning (Myndigheten för delaktighet, u.d.).

Förordning (2001:526) om de statliga myndigheternas ansvar för genomförande av funktionshinderspolitiken

Genomförandet av de funktionshinderspolitiska målen

1 § Myndigheter under regeringen ska utforma och bedriva sin verksamhet med beaktande av de funktionshinderspolitiska målen.

Myndigheterna ska verka för att personer med funktionsnedsättning ges full delaktighet i samhällslivet och jämlikhet i levnadsvillkor. Myndigheterna ska särskilt verka för att deras lokaler, verksamhet och information är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. I detta arbete ska konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning vara vägledande. Förordning (2014:135).

Planering och samråd

2 § Myndigheterna ska i arbetet med att göra myndigheternas lokaler, verksamhet och information mer tillgängliga för personer med funktionsnedsättning genomföra inventeringar och utarbeta handlingsplaner. Denna skyldighet gäller dock inte om det är uppenbart att det inte behövs med hänsyn till verksamhetens art. Förordning (2014:135).

3 § Myndigheterna ska, när det finns anledning till det, samråda med Myndigheten för delaktighet om hur insatser enligt denna förordning ska utformas. Förordning (2014:135) (Socialdepartementet, 2001).

2.6.5 PBL, PBF och BBR

Övergripande krav på tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga finns i plan- och bygglagen, PBL och plan- och byggförordningen, PBF. Kraven förtydligas i tillämpningsföreskrifter, bland annat i Boverkets byggregler, BBR. Tillgänglighetskrav på kontrastmarkeringar finns både som tomtkrav och tekniska egenskapskrav.

Tomtkraven provas vid bygglovet. De tekniska egenskapskraven hanteras vid det tekniska samrådet och startbeskedet.

- Tomtkraven för tillgänglighet har sin grund i 8 kap. 9 § PBL.
- Tekniska egenskapskrav för tillgänglighet har sin grund i 8 kap. 4 § PBL och 3 kap. 18 § PBF.

Kontrastmarkeringar och andra markeringar underlättar för synsvaga, blinda, personer med utvecklingsstörning, personer med demenssjukdom och personer med andra orienteringssvårigheter. Markeringarna ska göras i publika lokaler och gemensamma delar i bostadshus, men behöver inte göras i de enskilda bostäderna (Boverket, u.d.).

2.6.5.1 Tekniska egenskapskrav på tillgänglighet om kontrastmarkering

Viktiga målpunkter i byggnader liksom gångytor, trappor och ramper samt manöverdon ska vara lätta att upptäcka och hitta fram till även för bland annat synsvaga, blinda, personer med utvecklingsstörning, personer med demenssjukdom eller personer med andra orienteringssvårigheter. Exempel på viktiga målpunkter i byggnader är entrédörrar och hissdörrar, samt i publika lokaler, receptionsdiskar, toalettdörrar, dörrar i och till utrymningsvägar och informationsställen. I publika lokaler bör det finnas logiska ledstråk som leder mellan utvalda målpunkter. På öppna ytor i till exempel stationsbyggnader, terminaler, receptioner och foajéer bör sammanhängande taktila och visuella ledstråk finnas. Ledytor i golvet kan ordnas med avvikande material och med ljushetskontrast. Logiska färgsystem underlättar orienteringen för personer med utvecklingsstörning eller andra orienteringssvårigheter. Ramper ska vara lätta att upptäcka och hitta fram till. Kontrast mot omgivningen kan åstadkommas med avvikande material och ljushet (Boverket, u.d.).

Plan- och bygglag (2010:900)

8 Kapitlet. Krav på byggnadsverk, byggprodukter, tomter och allmänna platser.

Byggnadsverkets utformning

8 Kap 1§ En byggnad ska

1. vara lämplig för sitt ändamål
2. ha en god form-, färg- och materialverkan, och
3. vara tillgänglig och användbar för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga

8 Kap 2§ Om inte annat följer av detta kapitel eller av föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 Kap 2§ ska kraven i 1§ uppfyllas på så sätt att de,

1. vid nybyggnad uppfylls för hela byggnaden,
2. vid ombyggnad uppfylls för hela byggnaden eller, om detta inte är rimligt, den betydande och avgränsbara del av byggnaden som påtagligt förnyas genom ombyggnaden, och
3. vid annan ändring av en byggnad än ombyggnad uppfylls i fråga om ändringen.

2 st. När det gäller kravet i 1§ 3 ska hinder mot tillgänglighet till eller användbarhet av lokaler dit allmänheten har tillträde trots första stycket alltid avhjälpas, om hindret med hänsyn till de praktiska och ekonomiska förutsättningarna är enkelt att avhjälpa (Plan- och bygglag (2010:900)).

2.6.6 Arbetsmiljöverket

Med manuell hantering menar vi att lyfta eller bära en börda, att skjuta eller dra ett föremål. Det krävs kraft för att utföra arbetet, och om kraften som krävs blir för stor för någon av kroppens delar som muskler, senor eller leder kan det uppstå skador. Ländryggsbesvär är vanliga, men även besvär i skuldror och axlar kan uppstå vid manuell hantering (Arbetsmiljöverket, u.d.).

3. Diskussion

Att tankar kring miljö och hållbarhet är högaktuella har säkerligen inte gått någon förbi. I våra studier till Fastighetsförvaltare på John Ericsson Institutet har detta gått som en röd tråd genom utbildningen, och vi har fått med oss en medvetenhet som ligger helt rätt i tiden. För mig personligen, som har en förankring i städbranschen handlar detta inte bara om vilka kemikalier och metoder som används, utan även av resultatet av olika materialval och vad de medför. Vad jag inte tidigare har känt till och varit medveten om är tillgängligheten för personer med funktionsnedsättningar. När jag blev medveten om detta och började fundera över konsekvenser, möjligheter och begränsningar öppnades en ny, men mycket angelägen och aktuell verklighet.

För att kunna svara på mina frågeställningar "Hur kan vi, genom olika entrélösningar uppnå ekonomisk hållbarhet, miljömässig hållbarhet och social hållbarhet", har jag först beskrivit hur en entré kan utformas för att vara så effektiv som möjligt, med de tre zonerna. Nyttan av de tre zonerna är de största aktörerna eniga om, vad som däremot skiljer dem åt är vilken typ av torkmatta som rekommenderas i zon 3. Här tittar vi på fasta torkmattor och lösa torkmattor. Det som även är viktigt, ut ett tillgänglighetsperspektiv för alla, är möjligheterna att använda entrén på lika villkor. Här är inslaget av taktila stråk avgörande, både i skrapgaller, skrapmatta och torkmatta.

Plusfaktorer med lösa torkmattor

- Både standardmattor och logomattor kan bytas ut om de får fläckar som inte går att ta bort genom tvätt. Om mattan ligger i en entré där man säljer till exempel målarfärg och någon tappar en burk färg som går sönder och hamnar på mattan så behöver man bara ha färgfläcken där tills nästa byte om man hyr mattan.
- Logomattan kan fungera som annonsplats.
- Logomattans tryck kan anpassas helt efter kundens önskemål rörande text, bild och färg.

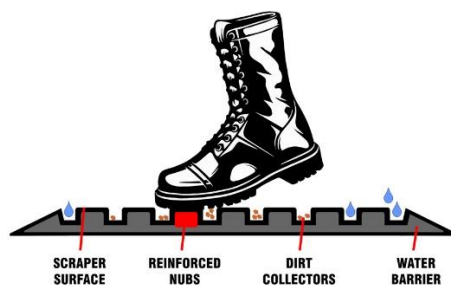
Minusfaktorer med lösa torkmattor ur ett ekonomiskt-, miljömässigt och socialt hållbart perspektiv

- Hållbarhetsmässigt är det inte lämpligt att kassera en matta på grund av att den har fått en fläck som inte går bort.
- Fler lösa mattor måste tillverkas för att kunna cirkuleras vid ett hyresabonnemang.
- I vårt nordiska klimat med väta och snö under höst- och vinterhalvår ställs stora krav på mattans kvalité för att stoppa smuts, grus och väta från att fortsätta in i byggnaden. Dessa krav är svåra att uppfylla med en lös torkmatta då den inte kan vara för stor eller tjock för att kunna bäras vid byten.

- Den lösa torkmattan hinner sällan torka helt vid blött väder, på grund av sin kvalitet. Därför tas den in på tvätt för bytas ut och ersätts med en torr matta.

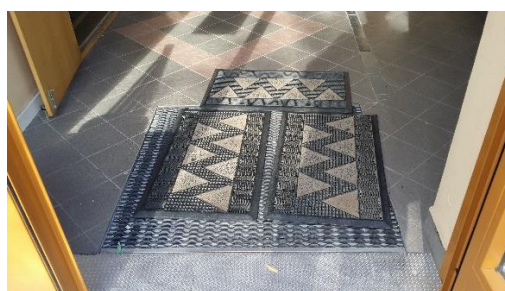
- Ofta får man rekommendationen att hyra fler standardmattor. Detta är en arbetsmiljöfråga för dem som skjutsar runt och bär mattorna.
- Mattorna är tunna och ligger löst på golvet, det gör att de är svårare att dammsuga för städpersonalen.
- Lösa mattor samlar och binder fukten i mattorna vilket orsakar skador på dammsugare.
- Vid hyra är mattan med största sannolikhet begagnad och har då tvättats x antal gånger och är därmed inte lika effektiv som en ny matta.
- Logomattan är förhållandevis dyra och fokus ligger på presentation snarare än funktion.
- På grund av mattans kvalitet och storlek blir den solkig.
- Det kan finnas en rekommendation att inte gå på vissa logotyper.

- Mattorna kan inte tvättas på plats där de ligger utan skjutsas runt med bil och tvättas på annan plats, vilket påverkar både den ekonomiska hållbarheten och den miljömässiga hållbarheten.
- Måste dammsugas mellan byten vid hyra.
- Byts ut med regelbundenhet och tvättas oavsett om det finns ett behov eller inte, vilket är inräknat i priset på mattan.
- Mattan används på fel sätt.

- Mattan läggs ut på fel sätt av dem som hyr mattan eller av dem som städar.

- En lös torkmatta kan heller inte ha taktila stråk i sig på grund av sin uppbyggnad, vilket förhindrar att synskadade själva kan ta sig från entrén till hiss eller informationsdisk etcetera.
- En lös torkmatta som ligger fel kan orsaka stor skada och förvirring i en entré som genom taktila stråk i golvet ska vara tillgänglig för synskadade.

Plusfaktorer med fasta torkmattor ur ett ekonomiskt-, miljömässigt och socialt hållbart perspektiv

- Mattan har ingen begränsning i storlek och i form.
- Den fasta torkmattan upprätthåller, genom sina egenskaper, golvens status och förlänger därmed golvens livslängd.
- Den fasta torkmattan är grövre, den flyttar inte på sig och blir där igenom effektivare och lättare att dammsuga. Städningen går snabbare och blir mer effektiv. Detta är ur ett ekonomiskt perspektiv viktigt, då städbranschen baserar sina priser på avverkningsgrader: tid/yta.
- Mattans sammansättning och tjocklek gör att den kan ta emot mer fukt och grus, som går ner i mattan och håller ytan torrare. Vid städning bör den dammsugas på morgonen då fukten dunstat bort ur mattan under natten.
- Fasta mattor tvättas på plats när det finns ett behov. Det är lätt att köra upp på mattan med en kombimaskin, vilket även gör att det går snabbt att tvätta mattan.
- Tack vare att den fasta mattan inte flyttar på sig föreligger inte halk- och snubbelrisk.
- Felaktig användning eller placering är inte möjligt, mattans funktion kommer alltid att vara enligt plan då mattan lades på plats.
- Möjlighet till taktila stråk i den fasta mattan gör att personer med nedsatt syn kan orientera sig och självständigt använda entrén utan ledsagning.

Minusfaktorer med fasta torkmattor ur ett ekonomiskt-, miljömässigt och socialt hållbart perspektiv

- Vid reparation där man byter ut delar av mattan kan det uppstå färgskillnader mellan ny och gammal matta.
- Man kan inte trycka motiv på den fasta mattan. Önskas detta måste motivet skäras in i mattan när den läggs vilket medför en högre kostnad.
- Vid mycket tung trafik med tunga vagnar kan det i vissa lägen behöva monteras en ramplista i gummi vilket medför en kostnad för kunden.
- Vid monteringstillfället tar det längre tid att montera en fast matta än att rulla ut en lös, vilket medför en engångskostnad för beställaren.

Tänkvärt och intressant

- Avsaknaden och kunskapsbristen om taktila stråk i offentliga miljöer.
- Många städföretag erbjuder sina kunder abonnemang av lösa torkmattor.
- Då fastighetsägaren/förvaltaren upphandlar en städentreprenad bör entréns utformning beaktas och ligga till grund för prissättningen, då olika metoder, tidsåtgång och därmed priset för städning stort skiljer sig åt.

4. Slutsatser

4.1 Mattans roll i den offentliga entrén

I Sverige och i övriga Norden har vi ett klimat på höst- och vinterhalvåret som ställer höga krav på våra entréer. Vi drar med oss fukt, damm, skräp, grus och snö in genom entrén och till skillnad från en hemmiljö där vi stampar av oss det vi hade med utifrån så passerar vi ofta genom entrén gåendes utan att medvetet torka av skorna. Klimatet vi lever i innebär att det optimala är att ta så många steg som möjligt på en matta där mattan gör det den är tänkt att göra: fånga upp fukt och smuts.

4.2 Ekonomisk hållbarhet

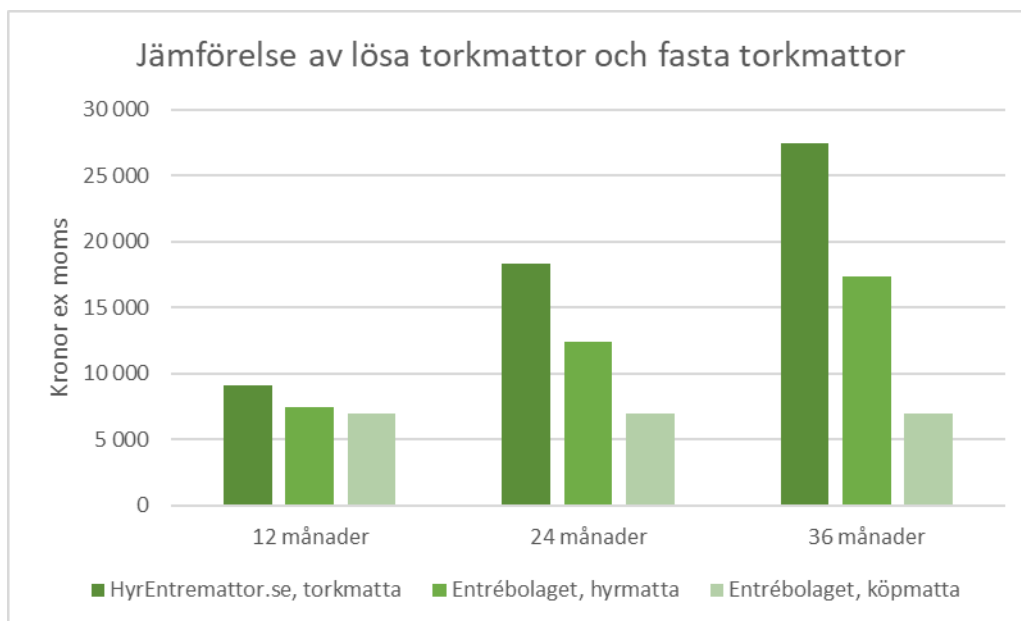
Majoriteten av leverantörerna av både lösa och fasta entrémattor rekommenderar att skrapmattan används i kombination med en efterföljande torkmatta. I övrigt skiljer sig de två falangerna sig från varandra.

Vid en jämförelse av HyrEntremattor.se, som hyr ut lösa entrémattor, och Entrébolaget Sverige AB, som både hyr ut och säljer fasta entrémattor, kan vi se att kostnaden i kronor och ören blir större med en lös torkmatta. Detta gäller i både ett hyr- och köpscenario. Inräknat i Entrébolaget Sverige AB:s pris nedan är engångskostnaden som utgår med 2 500 kr ex moms och som utgör framkörning och etablering.

Beräkningsexemplet utgår från HyrEntremattor.se:s största matta med måtten 115x400 cm. Vi kan se att det redan vid 12 månaders hyra är 20% dyrare att hyra en lös torkmatta än en fast torkmatta, vid 24 månader är den lös torkmattan 38% dyrare och vid 36 månader 45% dyrare än den fasta torkmattan.

Jämför vi att hyra en lös torkmatta, med att köpa en fast torkmatta är den lös torkmattan 27% dyrare vid 12 månader jämfört med att ha köpt en fast matta, vid 24 månader 90% dyrare och vid 36 månader 119% dyrare än att köpa en fast torkmatta. Logomattan, som har mindre mått, är knappt 50% dyrare än en lös torkmatta.

Hyrtid, månader	12 månader	24 månader	36 månader
HyrEntremattor.se, torkmatta	9 144	18 288	27 432
Entrébolaget, hyrmatta	7 468	12 436	17 404
Entrébolaget, köpmatta	6 940	6 940	6 940

I analysen ovan tas endast hänsyn till själva mattan där, i och för sig, kostnaden för att lämna den lösa mattan, hämta mattan, tvätta mattan och sedan köra tillbaka mattan, är inräknad i priset. Priset för den lösa mattan är högre, dessutom måste vi räkna med det klimatavtryck skjutsen av mattorna fram och tillbaka till entrén utgör.

Den fasta mattan tvättas på plats med kombimaskin och avsedd rondell. I de flesta större byggnader i offentliga entréer eller butiker finns en maskin i vagnparken och här får vi räkna på tiden som det tar att köra maskinen på mattan med ett eventuellt rondellbyte. Om den fasta mattan inte funnits hade städfirman sannolikt ändå kört med maskin över golvytan, så skillnad i tid är försumbar. Den fasta mattan behöver inte tvättas lika ofta som den lösa mattan då sammansättningen är annorlunda, dammsugning på morgonen då fukten dunstat är att rekommendera. Om en maskin inte finns i fastigheten kan sådana hyras vid behov.

I den ekonomiska analysen bör vi även beakta mattans egenskaper och vilka följder de får som är direkt relaterade till kostnader. En matta som inte gör sitt jobb, det vill säga inte binder smutsen i mattan utan där grus och annan smuts transporteras in i fastigheten, medför kostnader. Slitage på golv är bara en faktor, grus som fastnar i hisspår eller rulltrappor och orsakar driftstopp är både olägligt och kostsamt. Delvis kostar det att en servicetekniker kommer ut, vanligtvis i bil, för att åtgärda, här har vi även en miljömässig belastning. Dessutom kostar det tid som hissen eller rulltrappan står stilla, ofta med missnöje till följd.

De lösa mattorna har ett maxmått, vanligtvis 115x400 cm. Detta är en arbetsmiljöfråga och beror på att de annars blir för tunga att bära för dem som ska byta dem när de ska tvättas. Detta innebär en begränsning i storlek och rekommendationen vid en större yta är att man hyr fler mattor som läggs på rad.

För städföretaget som städar entrén tar det längre tid att dammsuga en lös matta, då den rör på sig, till skillnad från en fast torkmatta. I städbranschen räknar vi på avverkningsgrader när vi prissätter, vilket är viktigt att tänka på som förvaltare. Vi är också medvetna om att dammsugare förr eller senare går sönder när vi dammsugar upp fukt, vilket också räknas in i städofferten. Risken med en lös matta som läggs fel eller som inte ligger still på golvet kan innebära snubbelrisk med förödande konsekvenser.

De som säljer, och framför allt hyr ut lösa torkmattor lyfter fram fördelarna med att kunden får en ren matta levererad till sig med överenskommet tidsintervall. Här finns även alternativet med logomattor – mattor med tryck, som kan designas enligt kundens önskemål gällande färg och motiv. Jag kan hålla med om att det är snyggt att ha en specialtillverkad matta i en exklusiv entré, kanske till ett hotell eller en butik, men till vilket pris?

Min slutsats är att den lösa mattan är ett kortsiktigt alternativ. Visst kan det vara estetiskt tilltalande att ha en matta utan tuggummispår eller fläckar som inte går bort, men ligger det i tiden? I en värld med ansträngda resurser och i ett land där återbruk är en livsstil och ett självklart val för många av oss är det kanske inte försvarbart att lägga en matta med slit-och-släng funktion?

4.3 Miljömässig hållbarhet

Miljömässigt innebär lösa torkmattor en stor belastning. Fler mattor måste tillverkas för att kunna cirkuleras och att skjutsa runt mattor med bil för tvätt känns inte hållbart när fasta mattor kan tvättas där de ligger. De lösa torkmattorna byts ut och tvättas med en överenskommen regelbundenhet, vare sig de är smutsiga eller inte. Den fasta mattan tvättas vid behov då städföretaget finns på plats i fastigheten och kan avgöra om behovet av tvätt föreligger.

4.4 Social hållbarhet

Innan jag påbörjade det här examensarbetet var jag högst ovetande och okunnig om hur en entrés tillgänglighet och utformning påverkar personer med funktionsnedsättningar och deras användning av entrén. Jag har tagit del av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsvariationer där principen om alla människors lika värde och rätt att bestämma över sig själva styr, och att ingen ska bli diskriminerad. Att personer med en funktionsvariation inte ska ha det sämre än andra människor. Synskadades Riksförbund lyfter fram att byggda miljöer ska ha god orienterbarhet med ledstråk och tydliga kontraster och att, det genom otillgänglighet, begränsa friheten för personer med synnedsättning är en diskriminerande handling.

Allt detta är självklarheter som jag tror att de flesta av oss håller med om. Jag tror inte heller att jag var ensam om att inte alls ha detta i åtanke när det gäller entrémattor.

Den lösa torkmattans torkegenskaper är sämre än den fasta torkmattans förmåga att ta upp fukt. Det gör att den lösa torkmattan vid blött väder är lite hal och svampig, den ligger inte still och oftast måste fler mattor läggas ut på rad för att få en torrare effekt längre in i byggnaden. Det är svårt för en person med synnedsättning att orientera sig, det kan vara lätt att halka eller snubbla. Detta gäller naturligtvis för alla som passerar genom entrén.

En lös torkmatta kan inte ha ett taktilt stråk i sig på grund av sin uppbyggnad. Den är för tunn och ligger dessutom inte still på golvet. Den kan, av misstag eller okunnighet, läggas över ett taktilt stråk som finns i golvet och orsakar då stor skada och förvirring i en entré som genom de taktila stråken i golvet ska vara tillgänglig för synskadade.

En fast torkmatta kan ha ett taktilt stråk i sig, vilket gör att en person med synnedsättning själv kan ta sig till en receptionsdisk eller till en hiss, beroende på hur stråket går. Detta är viktigt ur ett mänskligt och socialt perspektiv där den synskadade ska kunna välja själv om den vill ha ledsagning eller inte.

De övergripande kraven på tillgänglighet finns även i plan- och bygglagen, och i plan- och byggförordningen. Kraven förtydligas i bland annat Boverkets byggregler. Trots detta verkar en stor okunnighet råda, vilket är djupt beklagligt.

Sammanfattningsvis är min uppfattning att vi i vårt nordiska klimat behöver entrémattor för att bevara våra fastigheters standard och begränsa att smuts tar sig in i fastigheter till dem som befinner sig där, ut en ren hälsosynpunkt. Då jag gjort jämförelsen mellan lösa torkmattor och fasta torkmattor anser jag att de fasta torkmattorna är betydligt bättre ur de allra flesta synvinklar. Det finns ingen maxstorlek eller begränsning av form på dem, de belastar inte miljön eftersom de inte skjutsas runt med bil för tvätt, de är lättare att städa och de ligger fast på golvet, vilket innebär att det inte går att lägga dem fel eller snubbla på dem. Taktila stråk bör vara en självklarhet för att göra entrén tillgänglig för alla, och den fasta torkmattan kan kompletteras med taktila stråk, vilket den lösa torkmattan inte kan. Det visar sig även vid en jämförelse att den fasta torkmattan är betydligt billigare än den lösa torkmattan.

5. Förslag/rekommendationer

Förslag 1: Var som förvaltare medveten om entréns betydelse, inte bara kostnadsmässigt hur de olika entrélösningarna påverkar kostnaderna på slitage och städning, utan även hur anpassad entrén är för människor med funktionsnedsättningar.

Förslag 2: Ingen kan kunna allt, ta kontakt med leverantörer i branschen för att få olika alternativ och insikter som kan hjälpa dig att ta rätt beslut för din entré.

Förslag 3: Tänk på helheten i entrén och tänk på dem som använder den och dem som arbetar i den.

6. Referenser

- 11.77. (den 24 11 2022). *FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning*. Hämtat från <https://www.1177.se/sa-fungerar-varden/lagar-och-bestammelser/fns-konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning>. Augusti 2023
- Arbetsmiljöverket. (u.d.). *Hälsa och säkerhet*. Hämtat från <https://www.av.se/halsa-och-sakerhet/belastningsergonomi/manuell-hantering/>.
- Arbetsmiljöverket. (u.d.). *Hälsa och säkerhet*. Hämtat från <https://www.av.se/halsa-och-sakerhet/belastningsergonomi/manuell-hantering/>. Augusti 2023
- Boverket. (u.d.). *PBL Kunskapsbanken - en handbok om plan- och bygglagen*. Hämtat från <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/regler-om-byggande/boverkets-byggregler/tillganglighet/kontrastmarkering/>. Augusti 2023
- Coor. (u.d.). *Konsten att göra ett gott intryck*. Hämtat från <https://www.coor.se/var-kunskapsbank/konsten-att-gora-ett-bra-intryck>. Juli 2023
- Entrébolaget. (u.d.). *Produkter*. Hämtat från <https://entrebolaget.se/produkter/>. Augusti 2023
- FN-förbundet UNA Sweden. (u.d.). *Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling*. Hämtat från <https://fn.se/vi-gor/vi-utbildar-och-informerar/fn-info/vad-gor-fn/fns-arbete-for-utveckling-och-fattigdomsbekampning/agenda2030-och-de-globala-malen/>. Juli 2023
- Forsberg, O. (2021). Vad är en bra entrélösning? i J. Stegman, & C. Boman Helgesson, *Rent ut sagt* (ss. 75-83). Hämtat Juli 2023
- Forsberg, O. (Augusti 2023). Hämtat Augusti 2023
- HyrEntremattor.se. (u.d.). *Frågor och svar*. Hämtat från <https://www.hyrentremattor.se/fragor-svar/>. Juli 2023
- HyrEntremattor.se. (u.d.). *Hyr Entrémattor & Logomattor Från 108kr/mån*. Hämtat från <https://www.hyrentremattor.se/>. Juli 2023
- Kunskapsguiden. (u.d.). *Om Kunskapsguiden*. Hämtat från <https://kunskapsguiden.se/om-kunskapsguiden/>. Augusti 2023
- Kunskapsguiden. (u.d.). *Tillgänglighet*. Hämtat från <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/funktionshinder/rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning/tillganglighet/>. Augusti 2023
- Matting. (u.d.). *Entrélösningar. Tillgängliga, hållbara och funktionella*. Hämtat från <https://www.entrancebymatting.se/>. Juli 2023
- Myndigheten för delaktighet. (u.d.). *Frågor om Myndigheten för delaktighet*. Hämtat från <https://www.mfd.se/organisation/vanliga-fragor-och-svar/fragorom-mfd/>. Augusti 2023
- Myndigheten för delaktighet. (u.d.). *Statliga myndigheters ansvar för tillgänglighet*. Hämtat från <https://www.mfd.se/verktyg/lagar-och-regler-om-tillganglighet/verksamhetsrelaterade-krav/statliga-myndigheter/>. Augusti 2023
- Plan- och bygglag (2010:900)*. (u.d.). Hämtat från <https://lagen.nu/2010:900#K8>. Augusti 2023

- Socialdepartementet. (2001). *Förordning (2001:526) om de statliga myndigheternas ansvar för genomförande av funktionshinderspolitiken*. Hämtat från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2001526-om-de-statliga_sfs-2001-526/. Augusti 2023
- Synskadades Riksförbund. (2017). *Plattform för tillgänglig och*. Hämtat från https://www.srf.nu/globalassets/om-oss/plattform-for-tillganglig-och-anvandbar-fysisk-miljo_2017_tillganglig.pdf. Juli 2023
- Synskadades Riksförbund. (Maj 2017). *Principprogram för Synskadades Riksförbund*. Hämtat från https://www.srf.nu/globalassets/informationsmaterial/principprogram_maj2017_tillgangligt.pdf. Juli 2023
- Synskadades Riksförbund. (u.d.). *Om oss*. Hämtat från <https://www.srf.nu/om-oss/>. Juli 2023
- Transportstyrelsen. (den 06 April 2023). *Statistik över koldioxidutsläpp 2022*. Hämtat från <https://www.transportstyrelsen.se/sv/vagtrafik/statistik/Statistik-over-koldioxidutslapp/statistik-over-koldioxidutslapp-2022/>. Augusti 2023
- Vileda Professional. (u.d.). *Entrelösningar och mattor*. Hämtat från <https://www.vileda-professional.se/entrelösningar-och-mattor>. Augusti 2023